

Nr 118

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse, m. m.; given Stockholms slott den 20 oktober 1972.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

CARL GUSTAF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändring av bestämmelserna om krav på täckning med eget kapital för bankinstituts engagemang i bostadsfinansierande kreditaktiebolag. Förslaget innebär att täckningskravet sänks från 100 till 8 %. Den föreslagna ändringen har samband med en mellan postbanken och Sveriges Kreditbank samt ett antal affärsbanker träffad överenskommelse om samgående i ett gemensamt ägt bostadsfinansierande kreditaktiebolag. Dessutom föreslås att sparbanker och central-kassor för jordbrukskredit får vidgad rätt att göra kapitaltillskott till bostadsfinansierande kreditaktiebolag.

Propositionen innehåller också förslag om möjlighet för bankinstitut att till skyddande av bankens fordran förvärva fastighet även vid sådan underhandsförsäljning varom regler införts i lagen (1971: 494) om exekutiv försäljning av fast egendom. Slutligen föreslås att bankinstitutens skyldighet att erlägga registreringsavgift avskaffas.

Lagförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1955: 183) om bankrörelse dels att 163 § skall upphöra att gälla, dels att 56, 57 och 194 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

56 §¹

För att skydda fordran får bankaktiebolag dels på offentlig auktion eller fondbörs eller i den ordning som anges i 96 a § utskönningslagen köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen dels, om det är uppenbart att bankbolaget annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom. Vad nu sagts gäller ej egen aktie. Utgöres köpt eller övertagen egendom av fastighet, gruva, fabrik eller annan liknande anläggning eller fartyg, får bankbolag i utbyte mot sådan egendom med tillhörande lös egendom förvärva aktie i bolag, som bildats för förvaltning av egendomen eller för fortsättande av en med denna driven verksamhet, eller förlagsbolag, som utfärdats av sådant bolag. Bankbolag får därjämte förvärva aktie i bolag, i vilket bankbolaget enligt detta stycke förut förvärvat aktie, om uppenbar fara är att bankbolaget annars skulle lida förlust.

För att skydda fordran får bankaktiebolag dels på offentlig auktion eller fondbörs eller vid exekutiv försäljning köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen dels, om det är uppenbart att bankbolaget annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom. Vad nu sagts gäller ej egen aktie. Utgöres köpt eller övertagen egendom av fastighet, gruva, fabrik eller annan liknande anläggning eller fartyg, får bankbolag i utbyte mot sådan egendom med tillhörande lös egendom förvärva aktie i bolag, som bildats för förvaltning av egendomen eller för fortsättande av en med denna driven verksamhet, eller förlagsbolag, som utfärdats av sådant bolag. Bankbolag får därjämte förvärva aktie i bolag, i vilket bankbolaget enligt detta stycke förut förvärvat aktie, om uppenbar fara är att bankbolaget annars skulle lida förlust.

Har bankbolag enligt första stycket förvärvat aktie i bolag eller av aktiebolag utfärdat förlagsbevis, får bankbolaget, om aktiebolaget överlåter sina tillgångar på annat aktiebolag, byta ut aktien eller förlagsbeviset mot aktie i det andra aktiebolaget eller förlagsbevis som utfärdats av detta bolag.

Egendom, som bankbolag förvärvat enligt första eller andra stycket, skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när det kan äga rum utan förlust för bolaget.

¹ Senaste lydelse 1968: 601.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Förvärv enligt denna paragraf skall ofördröjligen anmälas hos tillsynsmyndigheten.

57 §²

Bankaktiebolag skall till insättarnas skydd ha eget kapital till visst lägsta belopp. Detta bestämmes i förhållande till bankbolagets tillgångar och till garantiförbindelser som bolaget ingått (placeringar). Vid beräkningen av kapitalkravet indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

- A. 1. ineliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,
2. skattkamarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av Konungen, eller kreditaktiebolag,
3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, postbanken, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,
4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som angives under A 1—3,
5. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som angives under A 1—4,
- B. 1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,
2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 svarar,
3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som angives under B 1 eller 2,
 - inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträten, eller
 - fordran med förmånsrätt på grund av lagen den 16 december 1966 (nr 701) om förmånsrätt för fordringar enligt lagen om vissa gemensamhetsanläggningar, såvida förmånsrätten får göras gällande på bankbolagets föranstaltande,
4. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som angives under B 1—3,
- C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av
 - inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningssäkerheten är förstärkt med borgen och inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträten,
 - inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendo-

¹ Senaste lydelse 1968: 601.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

men eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträten,

förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet, eller

borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjugofemtusen kronor,

2. garantiförbindelser för vilka banken erhållit säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som angives under C 1,

D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skola avräknas från eget kapital.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej eget kapital. I övrigt skall bankbolag vid varje tidpunkt ha eget kapital till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

en procent av summan av placeringar, som angivas under B,

fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och

åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med eget kapital avses aktiekapital, reservfond, dispositionsfond och av bolagsstämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får likställas det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av bankbolaget, intill ett belopp motsvarande bolagets aktiekapital. I fråga om förlagskapital, som långivaren kan återkräva inom fem år, skall dock iakttagas att med bolagets kapital får likställas högst så stor del av det varje år förfallande beloppet som svarar mot tio procent av bolagets aktiekapital.

Från bankbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare.

Från bankbolagets eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare *eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av pantträtt på grundval av in-teckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.*

Har bankbolag väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som utslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda banken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från bankbolagets eget kapital avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot bankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som bankbolaget bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat.

163 §

Ansökan om bankaktiebolags registrering och anmälan för registrering skola ingivas eller i betalt brev med posten insändas till registreringsmyndigheten. Sådan ansökan eller anmälan skall vara åtföljd av stadgade avgifter.

194 §

Närmare bestämmelser rörande det i denna lag avsedda bankregistret, om avgifterna för registrering och kungörande samt om tillsynsmyndighetens och registreringsmyndighetens organisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Närmare bestämmelser rörande det i denna lag avsedda bankregistret samt om tillsynsmyndighetens och registreringsmyndighetens organisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker**

Härigenom förordnas, att 24—26 och 99 §§ lagen (1955: 416) om sparbanker skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*24 §¹

Sparbank får förvärva

1. fast egendom, tomträtt och bostadsrätt för att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov,
2. aktie i bolag, vilket uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för det under 1 angivna ändamålet, och förlagsbevis, som utfärdats av sådant bolag,
3. inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som sparbanken äger, eller till lokaler, som sparbanken i övrigt innehar,
4. bostadsrätt för att bereda bostad åt någon som är anställd i sparbanken.

Ärende om förvärv enligt första stycket av fast egendom, tomträtt eller aktie avgöres av huvudmännen, om ej annat följer av sparbankens

¹ Senaste lydelse 1968: 602.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

reglemente. Detsamma gäller ärende om förbättring av byggnad i vilken sparbankens lokaler äro eller avses bliva inrymda.

Sparbank får till belopp, som vid varje tidpunkt sammanlagt svarar mot högst tio procent av sparbankens egna fonder, förvärva andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant bolag, som med Konungens godkännande verkar som en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, eller garantifondbevis eller förlagsbevis, som utfärdats av föreningen eller bolaget, eller i övrigt tillskjuta medel till föreningen eller bolaget.

Utöver vad som följer av tredje stycket får sparbank efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till förening eller aktiebolag som avses i nämnda stycke, om det tillskjutna kapitalet icke kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes.

Utöver vad som följer av tredje stycket får sparbank efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till förening eller aktiebolag som avses i nämnda stycke, om *antingen* det tillskjutna kapitalet icke kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes *eller fråga är om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av pantträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.*

Sparbank som medverkar vid emission av aktier eller förlagsbevis på den allmänna marknaden får efter tillstånd av tillsynsmyndigheten förvärva aktie eller förlagsbevis som ingår i emissionen. Sådan aktie eller sådant förlagsbevis skall sparbanken avyttra så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet. Om synnerliga skäl föreligga, kan tillsynsmyndigheten förlänga denna frist.

25 §²

För att skydda fordran får sparbank *dels* på offentlig auktion eller fondbörs eller *i den ordning som angives i 96 a § utsökningslagen* köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen *dels*, om det är uppenbart att sparbanken annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom. Bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken får dock förvärvas endast om förutsättningar för återbetalning av fond föreligga enligt 16 eller 18 §.

För att skydda fordran får sparbank *dels* på offentlig auktion eller fondbörs eller *vid exekutiv försäljning* köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen *dels*, om det är uppenbart att sparbanken annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom. Bevis om tillskott till garantifond eller grundfond i sparbanken får dock förvärvas endast om förutsättningar för återbetalning av fond föreligga enligt 16 eller 18 §.

² Senaste lydelse 1968: 602.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Egendom, som sparbank förvärvat enligt första stycket, skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när det kan äga rum utan förlust för sparbanken.

Förvärv enligt denna paragraf skall ofördröjligen anmälas hos tillsynsmyndigheten.

26 §³

Sparbank skall till insättarnas skydd ha egna fonder till visst lägsta belopp. Detta bestämmes i förhållande till sparbankens tillgångar och till garantiförbindelser som sparbanken ingått (placeringar). Vid beräkningen av kravet på egna fonder indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

- A. 1. inläggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,
2. skattkamarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av Konungen, eller kreditaktiebolag,
3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbank, postbanken, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,
4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under A 1—3,
5. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under A 1—4,
- B. 1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,
2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 svarar,
3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under B 1 eller 2, inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten, eller fordran med förmånsrätt på grund av lagen den 16 december 1966 (nr 701) om förmånsrätt för fordringar enligt lagen om vissa gemensamhetsanläggningar, såvida förmånsrätten får göras gällande på sparbankens föranstaltande,
4. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under B 1—3,
- C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om inteckningssäkerheten är förstärkt med borgen och inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,

³ Senaste lydelse 1968: 602.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträten,

förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet, eller

borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjugufemtusen kronor,

2. garantiförbindelser för vilka sparbanken erhållit säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som angives under C 1,

D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skola avräknas från sparbankens egna fonder.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej egna fonder. I övrigt skall sparbank vid varje tidpunkt ha egna fonder till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

en procent av summan av placeringar, som angivas under B,

fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med egna fonder avses grundfond, reservfond och garantifond. Med egna fonder får likställas det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av sparbanken, intill ett belopp motsvarande sparbankens reservfond. I fråga om förlagskapital, som långivaren kan återkräva inom fem år, skall dock iakttas att med sparbankens fonder får likställas högst så stor del av det varje år förfallande beloppet som svarar mot tio procent av reservfonden.

Från sparbankens egna fonder skall avräknas det bokförda värdet av vad sparbanken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare.

Från sparbankens egna fonder skall avräknas det bokförda värdet av vad sparbanken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Har sparbank väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från sparbankens egna fonder avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot sparbankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Med uppskattat värde avses det värde, som sparbanken bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat.

Sparbank, som på grund av avtal enligt 79 § skall uppbära blivande överskott vid annan sparbanks likvidation, får vid bestämmande av kravet på egna fonder under tiden för likvidationen taga överskottet i beräkning intill belopp och på villkor som tillsynsmyndigheten fastställer.

99 §⁴

Närmare bestämmelser rörande sparbanksregistret, om avgifterna för registrering och kungörande samt om tillsynsmyndighetens organisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Närmare bestämmelser rörande sparbanksregistret samt om tillsynsmyndighetens organisation och verksamhet, så ock de föreskrifter, som i övrigt utöver vad denna lag innehåller finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973.

3 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen**

Härigenom förordnas, att 32—34 och 91 §§ lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*32 §¹

Kreditkassa får förvärva

1. fast egendom, tomträtt och bostadsrätt för att bereda kassan eller ansluten kassa lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov,
2. aktie i bolag, vilket uteslutande har till syfte att förvalta fast egendom eller tomträtt som förvärvats för det under 1 angivna ändamålet, och förlagsbevis, som utfärdats av sådant bolag,
3. inventarier, vilka anskaffas för rörelsen eller till fastighet, som kassan äger, eller till lokaler, som kassan i övrigt innehar,
4. bostadsrätt för att bereda bostad åt någon som är anställd i kassan eller i ansluten kassa.

Ärende om förvärv enligt första stycket av fast egendom, tomträtt eller aktie avgöres av stämman, om ej annat följer av kreditkassans stadgar. Detsamma gäller ärende om förbättring av byggnad i vilken kassans eller ansluten kassas lokaler äro eller avses bli inrymda.

⁴ Senaste lydelse 1962: 234.

¹ Senaste lydelse 1968: 605.

Nuvarande lydelse

Centralkassa får till belopp, som vid varje tidpunkt sammanlagt svarar mot högst tio procent av kassans och anslutna jordbrukskassors eget kapital, förvärva andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant bolag, som tillgodoser för kreditkassor gemensamma intressen, eller garantifondbevis eller förlagsbevis, som utfärdats av föreningen eller bolaget, eller i övrigt tillskjuta medel till föreningen eller bolaget.

Utöver vad som följer av tredje stycket får centralkassa efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till förening eller aktiebolag som avses i nämnda stycke, om det tillskjutna kapitalet icke kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes.

Föreslagen lydelse

Utöver vad som följer av tredje stycket får centralkassa efter tillstånd av tillsynsmyndigheten tillskjuta medel till förening eller aktiebolag som avses i nämnda stycke, om *antingen* det tillskjutna kapitalet icke kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos föreningen, bolaget eller annorstädes *eller fråga är om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.*

Centralkassa som medverkar vid emission av aktier eller förlagsbevis på den allmänna marknaden får efter tillstånd av tillsynsmyndigheten förvärva aktie eller förlagsbevis som ingår i emissionen. Sådan aktie eller sådant förlagsbevis skall centralkassan avyttra så snart det lämpligen kan ske och senast ett år efter förvärvet. Om synnerliga skäl föreligger, kan tillsynsmyndigheten förlänga denna frist.

33 §²

För att skydda fordran får kreditkassa *d e l s* på offentlig auktion eller fondbörs eller *i den ordning som angives i 96 a § utsökningslagen* köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen *d e l s*, om det är uppenbart att kassan annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom. Vad nu sagts gäller ej bevis om andel i eller tillskott till kreditkassan själv eller annan jordbrukets kreditkassa.

För att skydda fordran får kreditkassa *d e l s* på offentlig auktion eller fondbörs eller *vid exekutiv försäljning* köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen *d e l s*, om det är uppenbart att kassan annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom. Vad nu sagts gäller ej bevis om andel i eller tillskott till kreditkassan själv eller annan jordbrukets kreditkassa.

Egendom, som kreditkassa förvärvat enligt första stycket, skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när det kan äga rum utan förlust för kassan.

Förvärv enligt denna paragraf skall ofördröjligen anmälas hos tillsynsmyndigheten.

▪ Senaste lydelse 1968: 605.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 §³

Centralkassa jämte anslutna jordbrukskassor skall till insättarnas skydd ha eget kapital till visst lägsta belopp. Detta bestämmes för kassorna gemensamt i förhållande till deras tillgångar och av dem ingångna garantiförbindelser (placeringar). Vid beräkningen av kapitalkravet indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

- A. 1. inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,
2. skattkammарväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av Konungen, eller kreditaktiebolag,
3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbanks, postbanken, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,
4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under A 1—3,
5. garantiförbindelser, som utfärdats av centralkassan eller ansluten jordbrukskassa och för vilka kassan erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under A 1—4,
- B. 1. andra fullgoda obligationer än de som angivas under A 2,
2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäkringsföretag än som avses under A 3 svarar,
3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under B 1 eller 2,
 - inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträten, eller fordran med förmånsrätt på grund av lagen den 16 december 1966 (nr 701) om förmånsrätt för fordringar enligt lagen om vissa gemensamhetsanläggningar, såvida förmånsrätten får göras gällande på kassans föranstaltande,
4. garantiförbindelser, som utfärdats av centralkassan eller ansluten jordbrukskassa och för vilka kassan erhållit säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under B 1—3,
- C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av
 - inteckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket stalligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om intecknings-säkerheten är förstärkt med borgen och inteckningen ligger mellan sjuttiofem och etthundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträten,
 - inteckning i fastighet, som helt eller delvis är inrättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträten,

³ Senaste lydelse 1968: 605.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet, eller

borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjugofemtusen kronor,

2. garantiförbindelser, som utfärdats av centralkassan eller ansluten jordbrukskassa och för vilka kassan erhållit säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som angives under C 1,

D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skola avräknas från eget kapital.

För placeringar, som angivas under A, fordras ej eget kapital. I övrigt skall centralkassa jämte anslutna jordbrukskassor vid varje tidpunkt ha eget kapital till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt en procent av summan av placeringar, som angivas under B, fyra procent av summan av placeringar, som angivas under C, och åtta procent av summan av placeringar, som angivas under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med eget kapital avses insatskapital, reservfond, dispositionsfond och av stämman fastställd vinstbalans. Med eget kapital får likställas det nominella värdet av förlagsbevis, utställda av centralkassan, intill ett belopp motsvarande det belopp vartill centralkassans och anslutna jordbrukskassors eget kapital uppgår. I fråga om förlagskapital, som långivaren kan återkräva inom fem år, skall dock iakttagas att med centralkassans och de anslutna jordbrukskassornas eget kapital får likställas högst så stor del av det varje år förfallande beloppet som svarar mot tio procent av detta kapital.

Från centralkassans och de anslutna jordbrukskassornas eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad de såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare.

Från centralkassans och de anslutna jordbrukskassornas eget kapital skall avräknas det bokförda värdet av vad de såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av pantträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Har centralkassa eller ansluten jordbrukskassa väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag som utslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda någon av kassorna lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från det egna kapitalet avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot kassans innehav av aktier i fastighetsbolaget.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Med uppskattat värde avses det värde, som kreditkassa bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleda annat.

91 §⁴

Närmare bestämmelser om för-
eningsregistret för jordbrukskassere-
relsen och om avgifterna för re-
gistrering och kungörande samt de
föreskrifter, som i övrigt utöver
vad denna lag innehåller finnas
erforderliga för lagens tillämpning,
meddelas av Konungen.

Närmare bestämmelser om för-
eningsregistret för jordbrukskassere-
relsen samt de föreskrifter, som
i övrigt utöver vad denna lag in-
nehåller finnas erforderliga för la-
gens tillämpning, meddelas av
Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973.

4 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1969: 732) om postbanken**

Härigenom förordnas, att 7 § lagen (1969: 732) om postbanken skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

Postbanken skall till täckning av de risker som är förenade med bankrörelsen ha kapital till visst lägsta belopp. Detta bestämmes i förhållande till postbankens tillgångar och till garantiförbindelser som banken ingått (placeringar). Vid beräkningen av kapitalkravet indelas placeringarna i följande fyra grupper, nämligen

- A. 1. inneliggande kassa, checkar, postremissväxlar samt fordringar hos riksbanken och riksgäldskontoret,
2. skattkamarväxlar och obligationer som utfärdats av staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, allmän kassa eller inrättning, vars reglemente fastställts av Konungen, eller kreditaktiebolag,
3. andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig samfällighet, bankaktiebolag, sparbanks, centralkassa eller annan under A 1 eller 2 avsedd kassa eller inrättning, kreditaktiebolag eller försäkringsföretag med svensk koncession svarar,
4. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under A 1—3, och
5. garantiförbindelser för vilka postbanken fått säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under A 1—4,
- B. 1. andra fullgoda obligationer än de som anges under A 2,
2. fordringar för vilka utländskt bankföretag eller annat försäk-

⁴ Senaste lydelse 1968: 605.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

ringsföretag än som avses under A 3 svarar,

3. fordringar för vilka säkerheten utgöres av värdehandling eller fordran, som anges under B 1 eller 2. in-teckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom sjuttiofem procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten, eller

fordran med förmånsrätt på grund av lagen (1966: 701) om förmånsrätt för fordringar enligt lagen om vissa gemensamhetsanläggningar, om förmånsrätten får göras gällande på postbankens föranstaltande,

4. garantiförbindelser för vilka postbanken fått säkerhet i värdehandling eller fordran, som anges under B 1—3,

- C. 1. fordringar för vilka säkerheten utgöres av

in-teckning i jordbruksfastighet, i bostadsfastighet med en- eller tvåfamiljshus eller med flerfamiljshus för vilket statligt bostadslån utgår eller i tomträtt till sådan fastighet, om in-teckningssäkerheten är förstärkt med borgen och in-teckningen ligger mellan sjuttiofem och ethundra procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad som hör till tomträtten,

in-teckning i fastighet, som helt eller delvis är in-rättad för industriell verksamhet, eller i tomträtt till sådan fastighet inom femtio procent av det uppskattade värdet av den fasta egendomen eller, i fråga om tomträtt, av byggnad och annan egendom som hör till tomträtten,

förlagsbevis eller aktie, som noteras vid fondbörs här i landet. eller

borgen, dock ej till högre belopp för varje låntagare än tjuo-femtusen kronor,

2. garantiförbindelser för vilka postbanken fått säkerhet i form av värdehandling, fordran eller borgensförbindelse som anges under C 1,

- D. övriga tillgångar och garantiförbindelser utom sådana som enligt femte och sjätte styckena skall avräknas från postbankens risk-täckande kapital.

För placeringar, som anges under A, fordras ej risktäckande kapital. I övrigt skall postbanken vid varje tidpunkt ha risktäckande kapital till lägst ett belopp, som motsvarar sammanlagt

en procent av summan av placeringar, som anges under B,

fyra procent av summan av placeringar, som anges under C, och

åtta procent av summan av placeringar, som anges under D.

Tillgång skall tagas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med postbankens risktäckande kapital avses stamkapital, statsverks-lån, dispositionsfond och balanserade vinstmedel.

Från postbankens risktäckande kapital skall avräknas det bokför-da värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form till-skjutit till annat in- eller utländskt

Från postbankens risktäckande kapital skall avräknas det bokför-da värdet av vad banken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till annat in- eller ut-

Nuvarande lydelse

företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare.

Föreslagen lydelse

ländskt företag som driver någon form av bankverksamhet. Sådan avräkning skall dock ej ske i fråga om företag där staten är delägare eller i fråga om kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kontors- eller affärsfastighet.

Har postbanken väsentligt ekonomiskt intresse i aktiebolag, som uteslutande har till syfte att förvalta fastighet eller tomträtt som förvärvats för att bereda banken lokaler för dess inrymmande eller tillgodose därmed sammanhängande behov, skall från postbankens risktäckande kapital avräknas åtta procent av summan av det bokförda värdet av aktierna i fastighetsbolaget och bolagets bokförda skulder eller den del av dessa som svarar mot bankens innehav av aktier i fastighetsbolaget.

Med uppskattat värde avses det värde, som postbanken bestämt på grundval av särskild värdering. Har enligt gällande bestämmelser om lån av statsmedel till främjande av bostadsbyggandet sådant lån beviljats till uppförande av viss byggnad, skall till grund för bedömandet i stället för uppskattningsvärdet läggas det enligt nämnda bestämmelser fastställda pantvärdet för byggnaden eller den fastighet, där denna uppföres, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1973.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet på Stockholms slott den 20 oktober 1972.

Närvarande: Statsministern PALME, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, JOHANSSON, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, FELDT.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *vissa ändringar i banklagstiftningen* och anför.

1 Inledning

Enligt de olika banklagarna gäller för bankinstituten regler som syftar till att trygga att dessa till insättarnas skydd håller ett tillräckligt stort eget kapital. Bestämmelserna, som är enhetligt utformade för de olika bankinstituten, har karaktär av placeringsregler med skilda krav på täckning med eget kapital allt efter placeringens art, s. k. kapitaltäckningsregler. För placeringar som avser bankinstituts engagemang i sidosbolag, dvs. svenskt eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet, gäller en särskild regel. Denna innebär att för vad bankinstitut såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till sidosbolag krävs täckning med eget kapital till 100 %. Undantag görs dock för företag där staten är delägare. För engagemang i sådant företag är kapitaltäckningskravet 8 %.

I juni 1972 träffades mellan de båda statliga bankinstituten — postbanken och Sveriges Kreditbank — och ett antal affärsbanker en överenskommelse om samgående i ett gemensamt ägt bostadsfinansierande kreditaktiebolag. Genom överenskommelsen har frågan aktualiserats om en sänkning av kapitaltäckningskravet för bankernas kapitaltillskott till kreditaktiebolag som ägnar sig åt långfristig fastighetsfinansiering. Med anledning härav har inom finansdepartementet upprättats promemorian (Ds Fi 1972: 7) Kapitaltäckningskravet för bankinstituts engagemang i bostadsfinansierande kreditaktiebolag.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av bankinspektionen, fullmäktige i Sveriges riksbank, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbrukskassförbund och postbanken.

Svenska sparbanksföreningen har i sitt remissyttrande hemställt om vidgad rätt för sparbank att göra kapitaltillskott till bostadsfinansierande kreditaktiebolag. Efter remiss har bankinspektionen avgett yttrande över denna hemställan.

Genom lagen (1971: 494) om exekutiv försäljning av fast egendom, som trätt i kraft den 1 januari 1972, har öppnats möjlighet till försäljning under hand av utmätt fastighet. Med anledning härav tas i propositionen upp fråga om ändring av bankinstitutens förvävsregler, så att bankinstitut får rätt att till skyddande av sin fordran köpa fastighet inte bara på offentlig auktion utan också vid försäljning under hand.

I skrivelse den 5 juni 1972 har bankinspektionen hemställt om avskaffande av skyldigheten för affärsbank, sparbank och kreditkassa inom jordbrukskasserörelsen att erlægga avgift för registrering och dess kungörande.

2 Kapitaltäckningsfrågan

2.1 Nuvarande ordning m. m.

Inledningsvis skall redovisas de regler som gäller i fråga om bankinstituts engagemang i företag som driver kreditverksamhet.

Affärsbank kan efter tillstånd av Kungl. Maj:t förvärva aktie i annan affärsbank, i utländskt bankföretag och i svenskt aktiebolag eller utländskt företag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna, samt garantifondbevis eller förlagsbevis som utfärdats av sådant bolag eller företag (55 § första stycket 5 lagen (1955: 183) om bankrörelse (BL), senaste lydelse 1968: 601). För postbanken gäller en regel med motsvarande innehåll (5 § första stycket 4 lagen (1969: 732) om postbanken — PL). Sparbank får till ett belopp som svarar mot högst 10 % av bankens egna fonder förvärva andel i sådan ekonomisk förening eller aktie i sådant bolag, som med Kungl. Maj:ts godkännande verkar som en sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, eller garantifondbevis eller förlagsbevis som utfärdats av föreningen eller bolaget, eller i övrigt tillskjuta medel till föreningen eller bolaget. Därutöver får sparbank efter tillstånd av bankinspektionen tillskjuta medel till sådan förening eller sådant bolag, om tillskottet inte kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital (24 § tredje och fjärde styckena lagen (1955: 416) om sparbanker (SpL), senaste lydelse 1968: 602). För centralkassa inom jordbrukskasserörelsen gäller en likartad regel (32 § tredje och fjärde styckena lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen (JkL), senaste lydelse 1968: 605).

Bankinstitutens intressen i sidobolag som driver kreditverksamhet kan efter bolagens verksamhet delas in i sex grupper, nämligen bankinstitut, bostadsfinansierande kreditaktiebolag, industri-, fartygs- och exportfinansierande bolag, kommunlåneinstitut, utländska banker samt factoring- och leasingbolag. Gruppen bankinstitut omfattar Sparbankernas bank och Jordbrukets bank som ägs av sparbankerna resp. jordbruks-

kasserörelsen genom centralkassorna för jordbrukskredit. Bostadsfinansierande kreditaktiebolag är Svensk Fastighetskredit AB som samägs av ett antal affärsbanker, Svenska Intecknings Garanti AB som är dotterbolag till Svenska Handelsbanken, Göteborgs Intecknings Garanti AB som är dotterbolag till Götabanken, Svensk Bostadsfinansiering AB BOFAB som ägs till hälften av Sveriges Kreditbank och till hälften av postbanken samt Sparbankernas Intecknings AB (med dotterbolaget Hälsingborgs Intecknings Garanti AB) som ägs av sparbankerna genom Sparbankernas bank. Industri-, fartygs- och exportfinansierande bolag är AB Industrikredit, AB Företagskredit och AB Svensk Exportkredit, vilka ägs till hälften av staten och till hälften av ett antal bankinstitut, Svensk Företags Garanti AB, som ägs av Sparbankernas bank och Sveriges investeringsbank AB, samt Svensk Fartygskredit AB, som ägs av ett antal affärsbanker. Med kommunlåneinstitut avses dels Kommunkredit AB med Sparbankernas bank som huvuddelägare, dels Kommunlåneinstitutet AB som till större delen ägs av övriga affärsbanker. Till gruppen utländska banker hör ett stort antal affärsbanksengagemang i utländska bankföretag, t. ex. Nordfinanz-Bank Zürich och Banque Scandinave en Suisse. I gruppen factoring- och leasingbolag ingår Säljfinans AB, som ägs av Svenska Handelsbanken, Factoring Service AB, som till större delen ägs av Sveriges Kreditbank, och Kredit Leasing AB, som är helägt av samma bank, samt Sparfactoring AB och Sparleasing AB, som båda ägs av Sparbankernas bank.

Kapitaltäckningsreglerna (57 § BL, 26 § SpL, 34 § JkL och 7 § PL) har till syfte att trygga att affärsbanker, sparbanker, jordbrukets kreditkassor och postbanken till insättarnas skydd håller en tillräcklig kapitalstyrka i form av eget kapital (för sparbankerna egna fonder och för postbanken risktäckande kapital). Bestämmelserna har karaktär av placeringsregler med olika krav på täckning med eget kapital allt efter placeringens art. Reglerna, som är enhetligt utformade för samtliga bankinstitut, fick sin nuvarande utformning i samband med 1968 års översyn av banklagstiftningen (beträffande BL, SpL och JkL SFS 1968: 601, 602 resp. 605, prop. 1968: 143, BaU 60, rskr 368 och beträffande PL prop. 1969: 158, SU 190, BaU 53, rskr 423 och 430).

Kapitaltäckningsbestämmelserna innebär i huvudsak följande. Bankinstitutens tillgångar är indelade i fyra riskgrader. Den lägsta riskgraden omfattar placeringar med ingen eller ringa förlustrisk medan i den högsta riskgraden ingår de mest riskbetonade tillgångarna. Placeringarna i den lägsta riskgraden, riskgrad 1 (i lagrummen betecknad som grupp A), är helt fria från täckning med eget kapital. I denna riskgrad upptas bl. a. guldkantade obligationer (svenska stats- och kommunobligationer samt hypoteksobligationer) och obligationer utgivna av kreditaktiebolag samt andra fordringar för vilka staten, kommun eller därmed jämförlig sam-

fällighet, affärsbank, sparbanks-, centralkassa för jordbrukskredit eller vissa andra rättssubjekt, däribland kreditaktiebolag, svarar. Tillgångarna i riskgrad 2 (grupp B) skall täckas med 1 % eget kapital. I denna riskgrad upptas bl. a. andra fullgoda obligationer än dem som förts till riskgrad 1 samt fordringar mot säkerhet i form av inteckning i jordbruks-, affärs- eller bostadsfastighet eller tomträtt till sådan fastighet inom 75 % av det uppskattade värdet av den fasta egendomen resp. byggnad som hör till tomträtten. Bland tillgångar, som förts till riskgrad 3 (grupp C), finns fordringar mot säkerhet i form av inteckning i jordbruksfastighet och vissa bostadsfastigheter där inteckningen ligger mellan 75 och 100 % av egendomens uppskattningsvärde eller i industrifastighet inom 50 % av det uppskattade fastighetsvärdet och fordringar mot säkerhet av börsnoterade förlagsbevis och aktier. Tillgångarna i denna riskgrad skall täckas med 4 % eget kapital. Till den högsta riskgraden, riskgrad 4 (grupp D), förs alla tillgångar och garantiförbindelser som inte förts till riskgraderna 1—3 med ett kapitaltäckningskrav av 8 %. Det samlade kravet på eget kapital erhålls genom addering av kapitalkraven i de olika riskgraderna.

Tillgång skall tas upp till bokfört värde och garantiförbindelse till sitt nominella belopp.

Med affärsbanks eget kapital avses i sammanhanget aktiekapital, reservfond, dispositionsfond och vinstbalans som fastställts av bolagsstämman. Sparbanks egna fonder är grundfond, reservfond och garantifond. Med centralkassas och jordbrukskassas eget kapital avses insatskapital, reservfond, dispositionsfond och fastställd vinstbalans. Postbankens risktäckande kapital utgörs av stamkapital, statsverklån, dispositionsfond och balanserade vinstmedel. Med eget kapital får i viss utsträckning likställas nominella värdet av förlagsbevis, som utställts av bankinstitut.

För bankinstituts *engagemang i sidobolag*, dvs. svenskt eller utländskt företag som driver någon form av bankverksamhet, gäller en särskild regel. Från bankens eget kapital skall nämligen avräknas det bokförda värdet av vad banken som aktiekapital eller i annan form tillskjutit till sådant företag. Regeln innebär sålunda ett kapitaltäckningskrav om 100 % för sidobolagsengagemang. Bestämmelsen gäller dock inte i fråga om sidobolag där staten är delägare. Engagemang i sådant sidobolag förs till riskgrad 4 med ett kapitaltäckningskrav av 8 %.

Kapitaltäckningsbestämmelserna fick, som förut sagts, sin nuvarande utformning vid 1968 års översyn av *bankinstitutens rörelseregler*. Dessförinnan fanns inga regler om hur kapitaltäckningskravet för sidobolagsengagemang skulle beräknas. Den praxis som tillämpades innebar emellertid ett kapitaltäckningskrav av 100 % för sådant engagemang. Till grund för denna rättstillämpning låg åsikten att det egna kapital som enligt lag skulle hållas som skydd för bankens insättare inte samtidigt kunde utgöra riskkapital också i ett annat kreditinstitut.

Kreditinstitututredningen föreslog i sitt betänkande (SOU 1967: 64) Samordnad banklagstiftning att aktier i sidobolag skulle ingå i riskgrad 4 och sålunda kräva 8 % kapitaltäckning. Avgörande för utredningens förslag var att lagstiftningen för kreditinstituten är genomsyrad av soliditetshänsyn och att etablering och förvärv av kreditinstitut är underkastad det allmännas kontroll (betänkandet s. 183 f.). Två ledamöter av utredningen var skiljaktiga och menade att det var självklart att det kapital som föreskrivits som skydd för bankinstitutens insättare inte samtidigt kan utgöra riskkapital också i ett annat kreditinstitut (betänkandet s. 257, 264).

Vid remissbehandlingen (se prop. 1968: 143 s. 129 ff) anslöt sig bankföreningen och sparbanksföreningen till utredningsmajoritetens förslag. Bankinspektionen var däremot kritisk mot förslaget. Inspektionen betonade angelägenheten av att det reella skydd som banklagarnas kapitaltäckningsregler är avsedda att ge insättarna inte minskas eller elimineras genom manipulationer av olika slag som t. ex. uppdelning av rörelsen på olika juridiskt självständiga enheter och andra liknande åtgärder av rent organisatorisk art. Därför måste som dittills skett i praxis, från bankinstitutets eget kapital räknas av vad bankinstitutet investerar som riskbärande kapital i andra kreditinstitut. Enligt inspektionens mening måste i princip krävas att den föreslagna relationen mellan eget och främmande kapital skall föreligga för koncernen i dess helhet. Inspektionen fann det uppenbart att den av utredningen föreslagna kapitaltäckningsregeln för engagemang i sidobolag inte innebar något reellt skydd för insättarna. Det föreskrivna riskkapitalet skulle kunna uttunnas praktiskt taget hur mycket som helst. Riksbanksfullmäktige ansåg starka skäl tala mot att, som bankinspektionen gjort, dra de logiska konsekvenserna ur en i och för sig rimlig premiss. Fullmäktige betonade att de insatser av riskkapital, som det är fråga om, i huvudsak avser svenska bank- och kreditaktiebolag. Det har ansetts i hög grad ligga i det allmännas intresse att sådana företag inrättas och i flera fall har staten inträtt som delägare. Vidare har de från säkerhetssynpunkt getts en utomordentligt betryggande organisation med rätt höga krav på kapitaltäckning. Fullmäktige ansåg på dessa skäl att den av utredningsmajoriteten föreslagna lösningen borde kunna accepteras i fråga om insatser i svenska bankinstitut och kreditaktiebolag, så länge karaktären hos denna grupp kreditinstitut inte förändrades. I övriga fall borde kapitaltäckningsfrågan bedömas i enlighet med tidigare tillämpad praxis.

Jag fann själv goda skäl tala för både utredningens och bankinspektionens förslag till lösning av frågan om kapitaltäckning för bankinstitutens intressen i sidobolag och anförde (propositionen s. 150 f).

Å ena sidan kan sägas att utredningens förslag innebär att möjligheter öppnas för bankinstitut att genom koncernbildning utan insats av nytt riskkapital driva en kreditgivningsrörelse av helt annan om-

fattning än f. n. Exempel på hur detta kan gå till har bankinspektionen anfört i sitt remissyttrande. Genom en sådan koncernbildning, som i fråga om de vanliga aktiebolagen är en välkänd företeelse, kan ett bankinstitut med ett förhållandevis litet riskkapital behärska en hel kedja av kreditinstitut. Det egna kapitalet/insättar-borgenärsskyddet för en sådan koncern kan teoretiskt bli illusoriskt. Mot detta resonemang kan å andra sidan invändas att bankinstitutets förvärv av sidobolag vanligen kräver tillstånd av Kungl. Maj:t och att de svenska kreditinstitutionen är underkastade legala soliditetskrav. Vidare kan göras gällande att ett bankinstituts aktieinnehav i ett sidobolag inte är att bedöma annorlunda än vilken placering som helst. En lämplig avvägning mellan de ståndpunkter som intagits i denna fråga synes enligt min mening vara, endera som riksbanksfullmäktige förordat att för de svenska sidobolagen kräva 8 % kapitaltäckning medan för de utländska engagemangen skall krävas 100 % kapitaltäckning, eller att behålla nuvarande ordning för alla sidobolagsengagemang utom såvitt gäller de kreditinstitut där staten ingår som delägare. Jag anser övervägande skäl tala för den sistnämnda lösningen. Härigenom vinnas att bankinstitutets engagemang i kreditaktiebolag av typen Industri kredit, Företagskredit och Exportkredit, blir mindre betungande än hittills i kapitaltäckningshänseende. Vidare undviks risken för att kapitaltäckningsbestämmelsernas utformning kan ge anledning till etablerande av sidobolag. Liksom hittills bör härvidlag företagsekonomiska skäl vara utslagsgivande. Jag förordar alltså att i kapitaltäckningsbestämmelserna tas in en föreskrift av innehåll att från eget kapital skall räknas av bokförda värdet av vad bankinstitut som aktiekapital eller i annan form tillskjutit till företag, som driver någon form av bankverksamhet, dock inte såvitt gäller företag i vilket staten är delägare.

Vid riksdagsbehandlingen yrkades i två motioner (mot. 1968: I: 1021 och II: 1291) att kapitaltäckningsreglerna i fråga om bankernas engagemang i sidobolag skulle utformas enligt kreditinstitututredningens förslag. Kritik riktades också mot undantagsregeln i fråga om företag där staten är delägare. Bankoutskottet (majoriteten av ledamöterna; BaU 1968: 60 s. 39 f) delade departementschefens uppfattning att ett genomförande av utredningens förslag skulle innebära en alltför vittgående liberalisering av bestämmelserna om kapitaltäckning för sidobolagsengagemang. Utskottet ansåg att risken för koncernbildningar på basis av ett begränsat aktiekapital var beaktansvärd. Något skäl att med anledning av motionerna förorda en skärpning av täckningskravet beträffande av staten delägda företag ansågs inte föreliggande. Utskottet hemställde om bifall till propositionsförslaget. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan.

2.2 De bostadsfinansierande kreditaktiebolagen

Ett kreditaktiebolag utmärks av att det har till ändamål att driva lånerörelse och att genom utgivande av obligationer eller andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar upplåna för verksamheten behövliga medel men i vars verksamhet inte ingår bankverksam-

het [1 § lagen (1963: 76) om kreditaktiebolag]. De bostadsfinansierande kreditaktiebolagen har till huvudsyfte att i fråga om bostads-, kontors- och affärsbyggnader i städer och andra tätorter lämna lån mot säkerhet av inteckning i fast egendom eller tomträtt, därvid inteckningssäkerheten skall ligga inom 75 % av det uppskattade värdet av egendomen. Medel till utlåningen skaffas genom obligationsemissioner och reverslån hos olika kapitalplacerande institutioner. Genom bestämmelser i lagen om kreditaktiebolag står bolagen under tillsyn av bankinspektionen.

I det följande skall lämnas vissa uppgifter om de olika bostadsfinansierande kreditaktiebolag som ägs av bankinstitut.

Svenska Intecknings Garanti AB (SIGAB) är dotterbolag till Svenska Handelsbanken. Aktiekapitalet är 51 milj. kr. Bolagets utlåning mot inteckningssäkerhet uppgick vid slutet av år 1971 till 6,3 miljarder kr. Göteborgs Intecknings Garanti AB (GIGAB) är dotterbolag till den nyligen genom sammanslagning av Göteborgs Bank och Smålands Bank bildade Götbanken. Före sammanslagningen ägdes aktierna i GIGAB av Göteborgs Bank. Aktiekapitalet är 22 milj. kr. Vid slutet av år 1971 uppgick lämnade inteckningslån till 2,1 miljarder kr. Svensk Fastighetskredit AB samägs av åtta affärsbanker, nämligen Skandinaviska Enskilda Banken (såväl Skandinaviska Banken som Stockholms Enskilda Bank var före sammanslagningen delägare), Skaraborgsbanken, Skånska Banken, Götbanken (aktieposten ägdes av Smålands Bank före sammanslagningen med Göteborgs Bank), Sundsvallsbanken, Uplandsbanken, Wermlandsbanken och Östergötlands Enskilda Bank. Aktiekapitalet är 70 milj. kr. Vid utgången av år 1971 hade lämnats inteckningslån till ett belopp av nära 6,5 miljarder kr. Sparbankernas Intecknings AB (SPINTAB) ägs av Sparbankernas bank. Vid slutet av år 1971 uppgick utlåningen till ca 6 miljarder kr. Hälsingborgs Intecknings Garanti AB (HIGAB), vars verksamhet är av mindre omfattning, är dotterbolag till SPINTAB. Svensk Bostadsfinansiering AB BOFAB bildades år 1971 och ägs till hälften av postbanken och till hälften av Sveriges Kreditbank. I samband med tillkomsten av BOFAB överlät Sveriges Kreditbank den aktiepost banken hade i Svensk Fastighetskredit på övriga delägare i detta institut. Aktiekapitalet i BOFAB är 20 milj. kr. Vid slutet av år 1971 uppgick utlåningen till 200 milj. kr.

Kreditaktiebolagens bolagsordningar skall enligt bestämmelser i kreditaktiebolagslagen godkännas av Kungl. Maj:t. I de bostadsfinansierande kreditaktiebolagens bolagsordningar finns bl. a. bestämmelser som begränsar möjligheten till upplåning. Den sammanlagda upplåningen — med avdrag för vissa likvida medel — får sålunda inte överstiga femtio gånger bolagets eget kapital och garantifond. Med bolagets eget kapital avses summan av aktiekapital, lagstadgade fonder och balanserade

vinstmedel enligt senast fastställda balansräkning. Vidare får mot förlagsbevis upplånat kapital med viss begränsning likställas med eget kapital intill ett belopp som svarar mot aktiekapitalet. Upplåningsrättsreglerna kan ses som kapitaltäckningsregler innebärande ett krav på att i det närmaste 2 % av placeringarna, dvs. utlåningen, skall täckas med eget kapital.

På finansdepartementets initiativ togs under hösten 1971 upp överläggningar med postbanken och affärsbankerna i syfte att få till stånd ett gemensamt hypoteksinstitut för långfristig fastighetsfinansiering. Överläggningarna ledde till att de bankinstitut som f. n. genom GIGAB, SIGAB, Svensk Fastighetskredit och BOFAB driver sådan finansieringsverksamhet samt jordbrukskasserörelsen genom Jordbrukets bank träffade ett den 21 juni 1972 dagtecknat avtal om att bilda ett kreditinstitut för långfristig fastighetsfinansiering. Vid avtalet är fogat förslag till ny bolagsordning för BOFAB.

Avtalet har i huvudsak följande innebörd. Det nya kreditaktiebolaget, som avses börja sin verksamhet den 1 januari 1973, bildas med BOFAB som stomme. Aktiekapitalet skall vara minst 40 milj. kr. och högst 120 milj. kr. Genom nyemission skall aktiekapitalet i BOFAB, som nu ägs av postbanken och Sveriges Kreditbank, i inledningsskedet ökas från 20 milj. kr. till 40 milj. kr. De nya aktierna skall tecknas av de icke statliga bankinstitut som deltar i överenskommelsen. Aktierna skall tecknas till en kurs av 120 % för att bolagets reservfond redan den 1 januari 1973 skall vara fylld. Bolagets verksamhet skall huvudsakligen bestå i att lämna långfristiga lån i färdigbyggda bostads-, kontors- och affärsfastigheter. Verksamheten skall i huvudsak finansieras genom obligationslån och annan långfristig upplåning.

Som särskild säkerhet för bolagets förpliktelser skall kunna bildas en garantifond. Detta skall ske genom att aktieägarna till BOFAB:s förfogande ställer av dem var för sig utfärdade garantiförbindelser, innebärande att utfärdaren intill visst angivet belopp svarar för av BOFAB ingångna förbindelser. Garantifonden skall få uppgå till högst fem gånger bolagets aktiekapital. För det utvidgade BOFAB skall oförändrat gälla upplåningsregler i överensstämmelse med vad som nu gäller för de bostadsfinansierande kreditaktiebolagen. Den sammanlagda upplåningen får således inte överstiga femtio gånger bolagets eget kapital och garantifond, därvid förlagskapital likställs med eget kapital till ett belopp motsvarande aktiekapitalet.

Styrelsen skall bestå av åtta ledamöter, av vilka de statsägda bankinstitutet utser hälften och de övriga bankerna hälften. Ordförande utses av Kungl. Maj:t, om enighet om valet inte kan nås inom styrelsen, därvid vice ordföranden utses av de icke statsägda bankerna.

GIGAB, SIGAB och Svensk Fastighetskredit skall efter 1972 års utgång inte utge nya obligationslån. Deras nuvarande långfristiga utlåning skall reduceras i takt med att motsvarande upplåning amorteras.

Detta innebär att instituten kommer att fortsätta sin verksamhet under avsevärd tid men i krympande omfattning. Till skydd för låntagarna i dessa institut har överenskommits vissa åtgärder. När lånens löptid utgått och instituten inte längre har möjlighet att medge omsättning av lånen på en ny låneperiod skall låntagaren sålunda regelmässigt kunna räkna med att få flytta över lånen till BOFAB.

2.3 Promemorian

Promemorian innehåller en redovisning i de hänscenden som upptagits i det föregående under 2.1 och 2.2. Under rubriken Överväganden och förslag framhålls därefter i huvudsak följande.

Enligt de gällande reglerna krävs 100 % kapitaltäckning för bankernas engagemang i bostadsfinansierande kreditaktiebolag. Frågan om vilket kapitaltäckningskrav som bör gälla för bankernas engagemang i sådana bolag har kommit i ett nytt läge genom den träffade överenskommelsen om ett fastighetskreditaktiebolag som samägs av de båda statliga bankerna och ett antal affärsbanker. Motiven bakom överenskommelsen har särskilt varit dels att eliminera nuvarande olägenheter med varierande väntetider i skilda institut och att förbättra låntagarnas överblick över lånemöjligheterna, dels att underlätta finansieringen av större bostadsprojekt. I det nya BOFAB kommer halva aktiekapitalet att ägas av staten genom postbanken och Sveriges Kreditbank. Det kan med fog hävdas att kapitaltäckningskravet i ett sådant fall inte bör vara strängare än i det fallet där aktierna ägs direkt av staten, dvs. 8 %. Det allmänna intresset av att den långfristiga fastighetskreditgivningen är rationellt organiserad och så litet kostnadskrävande som möjligt motiverar att det i avtalet mellan bankinstitutet planerade hypoteksinstitutet kommer till stånd och att kapitaltäckningsreglerna liberaliseras. Kapitaltäckningsreglerna bör därför ändras så att kapitaltäckningskravet för bankinstitutens engagemang i BOFAB minskas till 8 %. I och för sig skulle liberaliseringen av täckningskravet kunna begränsas till det av staten indirekt delägda BOFAB. Med hänsyn till att sparbanksväsendet bör få driva sina hypoteksinstitut, som sparbankerna äger genom sin affärsbank Sparbankernas bank, på samma villkor som postbanken och övriga affärsbanker, bör liberaliseringen av kapitaltäckningskravet avse också dessa hypoteksinstitut. Sänkningen av täckningskravet bör omfatta också affärsbankernas engagemang i avvecklingsbolagen, dvs. SIGAB, GIGAB och Svensk Fastighetskredit.

I promemorian föreslås sålunda att femte stycket i 57 § BL resp. 7 § PL ändras så, att från den angivna avräkningsregeln undantas vad affärsbank resp. postbanken såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna lån mot säkerhet i form av panträtt på grundval av inteckning i bostads-, kon-

tors- eller affärsfastighet. I promemorian anmärks att den mellan de statliga bankerna och vissa andra bankinstitut träffade överenskommelsen om samgående i ett gemensamt ägt bostadsfinansierande kreditaktiebolag gjorts beroende av bl. a. att före den 1 januari 1973 gjorts en sådan ändring i BL och PL.

Sparbankernas engagemang i hypoteksinstitut (SPINTAB, HIGAB) sker genom Sparbankernas bank för vilken BL gäller. I SPINTAB:s bolagsordning förutsätts emellertid att dess garantifond bildas genom tillskott direkt från sparbanker. Sparbank kan också tänkas förvärva förlagsbevis som utgetts av SPINTAB. Mot bakgrund av den samordning som genomförts för bankinstitutens rörelse regler föreslås att kapitaltäckningskravet sänks också för sådana engagemang, varför 26 § femte stycket SpL föreslås ändrat på motsvarande sätt som föreslagits i fråga om BL och PL.

Jordbrukskasserörelsen, som f. n. inte har något bostadsfinansierande hypoteksinstitut, avser att delta i BOFAB:s verksamhet genom Jordbrukets bank som i likhet med Sparbankernas bank omfattas av BL. Frågan om ändring skall ske också i JkL i överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande övriga banklagar blir beroende av om centralkassa kan anses ha rätt att förvärva förlagsbevis utgivna av BOFAB eller i övrigt tillskjuta medel till bolaget. Enligt 32 § tredje stycket JkL har centralkassa rätt att inom en viss ram förvärva bl. a. aktier i bolag som tillgodoser för kreditkassor gemensamma intressen eller förlagsbevis som utfärdats av sådant bolag liksom att i övrigt tillskjuta medel till bolaget. Bestämmelsen torde närmast ta sikte på centralkassors engagemang i sammanslutningar och institut som är att se som centralorgan för jordbrukskasserörelsen, t. ex. det av centralkassorna ägda Jordbrukets bank. Det vidgade BOFAB är visserligen inte ett sådant centralorgan. Med hänsyn till att BOFAB blir det enda bostadsfinansierande kreditaktiebolag som har anknytning till jordbrukskasserörelsen, kan det dock anses uppfylla kravet på att tillgodose för kreditkassor gemensamma intressen. Hinder torde således inte möta att centralkassa förvärvar förlagsbevis som utgetts av BOFAB. Mot denna bakgrund föreslås i promemorian att 34 § femte stycket JkL ändras på motsvarande sätt som föreslagits i fråga om övriga banklagar.

2.4 Remissyttrandena

De i promemorian föreslagna ändringarna i banklagarna lämnas utan erinran av *riksbanksfullmäktige* och tillstyrks av *bankföreningen*, *sparbanksföreningen*, *jordbrukskassaförbundet* och *postbanken*.

Bankinspektionen påpekar inledningsvis att den strukturrationalisering beträffande den långfristiga fastighetsfinansieringen som blir följden av den planerade sammanslagningen av ett antal bostadsfinansieran-

de kreditaktiebolag ligger i linje med vad inspektionen tidigare anfört som önskvärt. De i promemorian angivna motiven för sammanslagningen möter i och för sig inte någon berättigad gensaga. Emellertid kommer inte den totala kreditgivningen till bostads- och annat byggande inom de berörda institutens verksamhetsområden att öka genom själva samgåendet. Några mera betydande rationaliseringsvinster torde inte heller vara att påräkna. Redan nu har var och en av de bostadsfinansierande kreditaktiebolagen en sådan omfattning på sina rörelser att bolagen kan drivas fullt rationellt och med små räntemarginaler. Det skulle kanske kunna invändas att konkurrensen inom denna sektor av kreditmarknaden skulle minska genom samgåendet. Både stadshypoteksinstitutionen, vilken sedan gammalt anses ledande på ifrågavarande område, och SPINTAB med den samlade sparbanksrörelsen bakom sig kommer emellertid att finnas kvar jämte BOFAB. Även fortsättningsvis kan man därför enligt inspektionen räkna med viss konkurrens i fråga om den långfristiga fastighetsfinansieringen.

Bankinspektionen finner inte anledning att i detta sammanhang ånyo ta upp till diskussion alla de argument som vid 1968 års banklagsreform framfördes för och emot kravet på 100 % täckning med eget kapital för engagemang i företag som driver någon form av bankverksamhet. Inspektionen erinrar dock om att gällande bestämmelser om kapitaltäckning är utformade som en "summaregel". Allt riskbärande kapital står sålunda mot bankinstitutets samtliga förbindelser. De för olika placeringar fastställda procentsatserna har därvid avvägts så, att det sammanlagda riskbärande kapitalet skall utgöra ett tillräckligt insättarskydd. I ett sådant system bör man principiellt inte sänka kravet på kapitaltäckning för en viss placering utan att samtidigt göra motsvarande höjningar på andra håll, om det inte med fog kan hävdas att en minskning av bankernas totala egna kapital till insättarnas skydd är motiverad (prop. 1970: 181 s. 17 och 27 f). Någon argumentering från denna utgångspunkt finns inte i promemorian. Det kan inte heller göras gällande att det aktuella samgåendet i och för sig borde föranleda en sänkning av kapitalkravet för bankinstitutens engagemang i de bostadsfinansierande kreditaktiebolagen. Både arten av den verksamhet sistnämnda bolag kommer att bedriva och delägarna i företagen blir ju oförändrade, endast antalet bolag påverkas. Förslaget om att reducera kravet på kapitaltäckning för dessa engagemang från 100 till 8 % är därför knappast i och för sig särskilt väl underbyggt från de synpunkter som varit vägledande vid kapitaltäckningsreglernas tillkomst. Såsom framgår av promemorian har emellertid överenskommelsen gjorts beroende av att kapitaltäckningsreglerna ändras i föreslagen riktning. Frågan blir då närmast om de betänkligheter som enligt det nyss sagda kan anföras mot förslaget har sådan tyngd att de bör hindra dess genomförande. Härvid kommer helt naturligt insättarnas säkerhet i förgrunden. Enligt inspektionens bedöm-

ning kan förslaget inte sätta insättarnas säkerhet i fara. Inte heller i övrigt kan betänkligheterna anses vara av allvarigare beskaffenhet. Inspektionen vill därför — med de förutsättningar som föreligger — inte motsätta sig förslagets genomförande. Mot den tekniska utformningen av ändringarna i banklagstiftningen har inspektionen ingen erinran.

Sparbanksföreningen menar att den föreslagna ändringen av kapitaltäckningsreglerna i SpL inte är tillräcklig för att ge sparbanksväsendet möjlighet att på lika villkor konkurrera med övriga bankinstitut i den kreditgivning som sker genom hypoteksinstitutet. Enligt 24 § tredje stycket SpL gäller nämligen för sparbanks engagemang i sidobolag av det slag som SPINTAB representerar speciella begränsningar, som saknar motsvarighet för affärsbankerna. Sparbank får sålunda inte lämna tillskott till sådant kreditaktiebolag — exempelvis genom att förvärva av företaget utgivna garantifondsbevis — till större belopp än som vid varje tidpunkt sammanlagt svarar mot 10 % av sparbankens fonder. Denna ram är redan nu för ett stort antal sparbanker i det närmaste fullt utnyttjad, ett förhållande som är till inte oväsentligt men för SPINTAB i dess verksamhet. Föreningen betonar angelägenheten av att sparbanksväsendets organ för den långfristiga fastighetskreditgivningen konkurrensmässigt jämföras med BOFAB. Föreningen föreslår därför att 24 § fjärde stycket SpL ändras så, att sparbank, utöver de placeringar i vissa sidobolag inom 10-procentsramen som nu medges i paragrafens tredje stycke, får möjlighet att efter tillstånd av bankinspektionen tillskjuta medel — förutom till de i bestämmelserna angivna gemensamma sparbankssammanslutningarna — till sådant av sparbanksväsendet ägt kreditaktiebolag som har till huvudsakligt ändamål att lämna långfristig kredit mot säkerhet av panträtt i bostads-, kontors- eller affärsfastighet. Som förutsättning bör självfallet gälla att företaget i fråga av Kungl. Maj:t godkänts som en sådan sammanslutning av svenska sparbanker för tillgodoseende av gemensamma intressen, som enligt paragrafens tredje stycke kan erhålla kapitaltillskott av sparbank.

Bankinspektionen vitsordar att gällande regler om kapitaltillskott till centrala organ inom sparbanksväsendet under årens lopp vållat problem för åtskilliga sparbanker. Enligt årsöversikterna för år 1971 hade visserligen ett flertal sparbanker utrymme över för ytterligare tillskott. Inte så få sparbanker låg däremot i närheten av maximigränsen och i sju fall hade denna t. o. m. överskridits. För sin fortsatta expansion torde SPINTAB komma att i stor utsträckning vara beroende av att sparbankerna kan tillskjuta ytterligare riskbärande kapital. De nuvarande reglerna lägger emellertid hinder i vägen för sådana kapitalinsatser från en del sparbanker. Med hänsyn härtill och då det framstår som rimligt att sparbankerna har samma möjligheter att göra tillskott av riskbärande kapital till SPINTAB som affärsbankerna till BOFAB kan en viss liberalisering av sparbankslagen på denna punkt vara motiverad. En ökning

av sparbankernas engagemang i de centrala organen inom sparbanksrörelsen synes inte heller av hänsyn till insättarnas säkerhet behöva möta någon berättigad gensaga. Den lagtekniska lösning som kanske ligger närmast till hands är att i SpL införa regler efter mönster av vad som gäller för affärsbankerna. En sådan lösning skulle emellertid medföra att Kungl. Maj:t kom att belastas med ett stort antal ärenden — oftast av mindre vikt — om kapitaltillskott från sparbanker till centralorgan inom sparbanksrörelsen. Vidare saknas skäl att ta bort den fria sektor sparbankerna f. n. har att tillskjuta riskbärande kapital till sparbanksväsendets centralorgan. På grund av det anförda tillstyrker inspektionen förslaget att sparbankerna efter tillstånd av inspektionen får göra kapitalinsatser i bostadsfinansierande, till sparbanksrörelsen knutna kreditaktiebolag utan att härigenom ta i anspråk den fria sektorn för tillskott av riskbärande kapital.

Bankinspektionen erinrar vidare om att i JkL finns regler som i huvudsak motsvarar nu berörda färvävsregler i SpL. Visserligen torde inte gällande ram för centralkassorna hittills ha utgjort något problem på det sätt som varit fallet beträffande sparbankerna. Med hänsyn till den överensstämmelse som finns mellan stadgandena för centralkassor och sparbanker ifrågasätter dock inspektionen om inte 32 § fjärde stycket JkL bör ändras på motsvarande sätt som föreslagits i fråga om 24 § fjärde stycket sparbankslagen.

2.5 Departementschefen

Kapitaltäckningsbestämmelserna har till syfte att trygga att bankinstitutet till insättarnas skydd håller eget kapital av en viss minsta storlek. Bestämmelserna är, som framgått närmare av det föregående, utformade som placeringsregler varvid placeringarna delats in i fyra riskgrader med olika stränga krav på täckning med eget kapital. För tillgångar som hänförs till den högsta riskgraden är täckningskravet 8 %. Det samlade täckningskravet på eget kapital fås genom en summering av de täckningskrav som gäller för en banks olika placeringar. För bankinstitutets engagemang i företag, som driver någon form av bankverksamhet, gäller enligt en särskild regel att från det egna kapitalet skall avräknas det bokförda värdet av vad bankinstitutet såsom aktiekapital eller i annan form tillskjutit till sådant företag. Regeln innebär således ett kapitaltäckningskrav av 100 % för engagemang i sidobolag, däribland de bankägda s. k. bostadsfinansierande kreditaktiebolagen. Från detta krav görs undantag för tillskott till företag där staten är delägare. Med tillämpning av denna undantagsbestämmelse är täckningskravet för bankernas engagemang i t. ex. de halvstatliga kreditaktiebolagen AB Industrikkredit, AB Företagskredit och AB Svensk Exportkredit begränsat till 8 %.

Som framgår av det tidigare anförda har mellan de båda statliga ban-

kerna och ett antal affärsbanker samt jordbruksskasserörelsen genom Jordbrukets bank träffats överenskommelse om samgående i ett gemensamt ägt fastighetskreditaktiebolag. Överenskommelsen innebär att de icke statliga bankerna går in som delägare i det av Sveriges Kreditbank och postbanken helägda kreditaktiebolaget BOFAB. Hälften av aktiekapitalet skall ägas av den statliga banksidan och hälften av övriga banker. En följd av överenskommelsen är att de affärsbanksägda kreditaktiebolagen SIGAB, GIGAB och Svensk Fastighetskredit efter hand kommer att avvecklas.

I den inom finansdepartementet upprättade, i det föregående närmare redovisade promemorian, föreslås att bankinstituts engagemang i bostadsfinansierande kreditaktiebolag skall undantas från avräkningsregeln och att kapitaltäckningskravet för sådant engagemang följaktligen skall sänkas från 100 % till 8 %. Förslaget tillstyrks av bankföreningen, sparbanksföreningen, jordbruksskassförbundet och postbanken samt lämnas utan erinran av riksbanksfullmäktige. Bankinspektionen har vissa erinringar av principiell natur mot förslaget. Inspektionen, som erinrar om att den planerade strukturrationaliseringen på den långfristiga fastighetskreditgivningens område ligger i linje med vad inspektionen i annat sammanhang anfört som önskvärt, motsätter sig emellertid inte att den föreslagna ändringen genomförs.

För egen del vill jag anföra följande. Vid kapitaltäckningsreglernas tillkomst år 1968 tilldrog sig frågan om kapitaltäckningskravet för bankinstituts engagemang i sidobolag särskild uppmärksamhet. Den avgörande omständigheten för min bedömning att kapitaltäckningskravet för bankinstituts engagemang i sidobolag skall vara 100 % var, att det kapital som föreskrivs som skydd för bankinstituts insättare inte samtidigt bör utgöra riskkapital också i ett annat kreditinstitut. Denna grundregel anser jag alltså vara tillämplig. Avsteg från regeln kan å andra sidan tänkas ske om insättarskyddet inte eftersätts och andra intressen samtidigt talar för att ett undantag från det nuvarande kapitaltäckningskravet bör komma till stånd. Den nyligen träffade överenskommelsen mellan ett antal bankinstitut om samgående i ett gemensamt ägt fastighetskreditaktiebolag uppbärs av en önskan om en ökad rationalisering på bostadsfinansieringsområdet. Intresset av att det mellan affärsbankerna och postbanken träffade avtalet om ett hypoteksinstitut praktiskt kommer till stånd är enligt min uppfattning av sådan betydelse, att det nuvarande kapitaltäckningskravet för engagemang i sådant institut bör kunna liberaliseras. Som bankinspektionen utvecklats i sitt remissyttrande över promemorian kan visserligen mot en sådan isolerad ändring av kapitaltäckningsbestämmelserna anföras, att kapitaltäckningskravet för olika tillgångar avvägts med hänsyn bl. a. till att det samlade riskkapitalet i form av eget kapital skall bilda ett tillräckligt skydd för insättarna och att en sänkning av kapitalkravet för viss tillgång därför i prin-

cip inte bör ske utan att motsvarande höjning görs för annan placering. En sänkning av kapitalkravet enligt förslaget i promemorian kan emellertid inte — som bankinspektionen också framhållit — innebära att insättarnas säkerhet sätts i fara. När det gäller insättarskyddet beaktar jag särskilt att det vidgade BOFAB till hälften kommer att ägas av staten genom de båda statliga bankerna. Jag anser mig sålunda kunna godta att kapitaltäckningskravet för affärsbankernas och postbankens engagemang i BOFAB ändras från 100 till 8 %. På skäl som angetts i promemorian bör ändringen emellertid avse samtliga bostadsfinansierande kreditaktiebolag och genomföras i alla fyra banklagarna och således gälla inte enbart affärsbankernas och postbankens engagemang i BOFAB utan också t. ex. centralkassas engagemang i samma bolag och sparbanks engagemang i SPINTAB.

Jag föreslår att 57 § BL, 26 § SpL, 34 § JkL och 7 § PL ändras i enlighet med det sagda.

Vad härefter angår sparbanksföreningens förslag om vidgad rätt för sparbank att göra kapitaltillskott till bostadsfinansierande kreditaktiebolag vill jag anföra följande. Sparbanks och centralkassas möjlighet att förvärva aktier eller andelar i ekonomisk förening är begränsad till att avse vissa organ som tillgodoser för sparbanksväsendet resp. jordbrukskasserörelsen gemensamma intressen. Till sammanslutning med sådant ändamål får sparbank använda ett belopp motsvarande högst 10 % av sparbankens fonder. Centralkassa får för samma ändamål använda 10 % av centralkassans och anslutna jordbrukskassors eget kapital. De angivna beloppen får disponeras också för förvärv av garanti-fondbevis och förlagsbevis som utges av sagda sammanslutningar eller för andra kapitaltillskott till dessa. Exempel på sådana sammanslutningar varom här är fråga är för sparbankernas del Sparbankernas bank och SPINTAB och för jordbrukskasserörelsens del Jordbrukets bank. Om Jordbrukets bank, som planerats, blir delägare i ett vidgat BOFAB, kommer även detta bolag att ingå i den grupp sammanslutningar till vilka centralkassa får göra kapitaltillskott. Utöver 10-procentsramen får sparbank och centralkassa efter tillstånd av bankinspektionen tillskjuta medel till sammanslutning av den typ som nyss angetts om det tillskjutna beloppet inte kan grunda upplåningsrätt eller täcka krav på eget kapital hos sammanslutningen eller på annat håll. Denna bestämmelse har tillkommit närmast för att göra det möjligt för sparbank att göra kapitaltillskott till Sparbankernas datacentraler AB och andra företag, som inte ägnar sig åt lånerörelse, utan att den fria sektorn om 10 % av fonderna behöver tas i anspråk.

Sparbanksföreningens förslag innebär att sparbank efter tillstånd av bankinspektionen skall kunna göra kapitaltillskott till bostadsfinansierande kreditaktiebolag som tillgodoser för sparbanker gemensamma intressen, dvs. SPINTAB och HIGAB, utan att 10-procentsramen behöver användas. Förslaget har tillstyrkts av bankinspektionen. Även jag anser

att sparbankerna nu bör få ökade möjligheter att tillskjuta riskbärande kapital till sina hypoteksinstitut. Jag har ingen erinran mot den av sparbanksföreningen föreslagna lagtekniska lösningen. Jag förordar således att 24 § SpL ändras i enlighet med det anförda.

Med hänsyn till den överensstämmelse som råder mellan 24 § SpL och 32 § JkL bör, som bankinspektionen antytt, för centralkassornas vidkommande i JkL göras motsvarande ändring som föreslagits för sparbankerna.

3 Bankinstituts rätt till förvärv av egendom till skyddande av fordran

3.1 Gällande bestämmelser m. m.

Reglerna om bankinstitutens rätt till förvärv av egendom är med vissa speciella undantag enhetligt utformade. Bestämmelserna medger i princip endast förvärv av egendom som behövs för att driva bankverksamheten och egendom för att skydda fordran. Regler i sistnämnda hänscenden, dvs. bestämmelser om förvärv av egendom där förvärvet är nödvändigt för att undvika förlust för bankinstitutet, är intagna för affärsbankerna i 56 § BL, för sparbankerna i 25 § SpL, för jordbrukets kreditkassor i 33 § JkL (senaste lydelse 1968: 601, 602 resp. 605) och för postbanken i 6 § PL. De innebär i huvudsak följande.

Enligt huvudregeln får affärsbank, sparbank och kreditkassa för att skydda fordran dels på offentlig auktion eller fondbörs eller i den ordning som anges i 96 a § utsökningslagen (1877: 31 s. 1) köpa egendom som är utmätt eller pantsatt för fordringen dels, om det är uppenbart att bankinstitutet annars skulle lida avsevärd förlust, såsom betalning för fordran övertaga för fordringen pantsatt eller annan egendom. Hänvisningen till 96 a § utsökningslagen tillkom vid 1968 års översyn av banklagstiftningen på förslag av lagrådet (se prop. 1968: 143 s. 356 ff). I 96 a § utsökningslagen, som infördes år 1967 (SFS 1967: 140), anges att annan lös egendom än fartyg eller gods i fartyg eller i luftfartyg får av utmätningsmannen säljas under hand i stället för på auktion, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskillning kan uppnås därigenom. Huvudregeln om förvärv för skyddande av fordran är för postbanken utformad i överensstämmelse med vad som gäller för övriga bankinstitut med den skillnaden, att hänvisningen till 96 a § utsökningslagen är ersatt med uttrycket "vid exekutiv försäljning".

För samtliga bankinstitut gäller att egendom som förvärvats för skyddande av fordran skall avyttras så snart det lämpligen kan ske och senast när avyttring kan äga rum utan förlust för bankinstitutet. Sådant förvärv skall ofördröjligen anmälas hos bankinspektionen.

Genom lagen (1971: 494) om exekutiv försäljning av fast egendom,

som trätt i kraft den 1 januari 1972, har öppnats möjlighet till underhandsförsäljning också av utmätt fastighet. Försäljning får ske under hand, om försäljning i sådan ordning finnes mer ändamålsenlig än försäljning på auktion och det är tillförlitligt utrett vilka fordringar och rättigheter som belastar fastigheten (57 §). Särskilda regler gäller i fråga om köpevillkor (58 §, senaste lydelse 1971: 1213) och försäljningsförfarandet (59—61 §§). I lagen finns också bestämmelser som gör det möjligt att sälja tillbehör till utmätt fastighet för sig utan samtidig försäljning av fastigheten i övrigt (14—17 §§). Sådan försäljning skall ske i den ordning som gäller för utmätt lösöre, vilket innebär att den kan ske inte bara på auktion utan även under hand enligt reglerna i 96 a § utsökningslagen. Bestämmelserna om försäljning av fastighetstillbehör stämmer i huvudsak överens med de regler som förut fanns i 100 a—b §§ utsökningslagen.

Lagen om exekutiv försäljning av fast egendom grundas på förslag av lagberedningen i betänkandet Fastighetsauktion m. m., Utsökningsrätt VIII (SOU 1968: 64). I anslutning till lagberedningens förslag om underhandsförsäljning av fastighet anfördes i betänkandet (s. 77), att ett genomförande av förslaget torde böra föranleda jämkning av 56 § BL, 25 § SpL och 33 § JkL. Stadgandena borde enligt lagberedningen utformas så att de otvetydigt kommer att omfatta också försäljning under hand av tillbehör till fast egendom. I propositionen (prop. 1971: 20 s. 272) anförde departementschefen under hänvisning till lagberedningens uttalande att reglerna om underhandsförsäljning aktualiserade vissa ändringar i banklagstiftningen men att frågan härom fick tas upp i annat sammanhang.

3.2 Departementschefen

Genom bestämmelserna i BL, SpL och JkL om möjlighet för affärsbank, sparbank resp. kreditkassa att förvärva egendom till skyddande av fordran medges köp av utmätt egendom på offentlig auktion eller fondbörs eller, i fråga om lös egendom, vid försäljning under hand enligt regler i 96 a § utsökningslagen. Genom lagen om exekutiv försäljning av fast egendom, som trätt i kraft den 1 januari 1972, har införts möjlighet till försäljning under hand också i fråga om utmätt fastighet. Med anledning härav föreslår jag att nämnda bestämmelser i BL, SpL och JkL nu ändras så, att möjligheten till förvärv av utmätt egendom till skyddande av fordran kommer att omfatta även köp av utmätt fastighet vid försäljning under hand. Någon ändring behövs däremot inte göras för postbankens del, eftersom i 6 § PL anges att postbanken har möjlighet att köpa utmätt egendom "vid exekutiv försäljning". Detta uttryck omfattar även försäljning under hand av såväl lös som fast egendom. Ändringarna i BL, SpL och JkL bör

utformas efter mönster av vad som sålunda gäller för postbanken. Härigenom framgår tydligare än enligt gällande regler att bestämmelserna omfattar också särskild försäljning av fastighetstillbehör, när sådana säljs i den ordning som gäller vid underhandsförsäljning av utmätt lös egendom.

4 Registreringsavgifter m. m.

4.1 Gällande bestämmelser m. m.

Bankinspektionen är registreringsmyndighet för bankinstituten. Hos inspektionen förs bankregister för affärsbankerna (3 § andra stycket BL), sparbanksregister för sparbankerna (3 § andra stycket SpL) och föreningsregister för jordbrukskasserörelsen (1 § tredje stycket och 5 § andra stycket JkL, 5 § ändrad 1968: 605).

I 163 § BL föreskrivs att ansökan om affärsbanks registrering och anmälan för registrering skall inges eller i betalt brev med posten insändas till registreringsmyndigheten samt att sådan ansökan eller anmälan skall vara åtföljd av stadgade avgifter. I 194 § BL anges att Kungl. Maj:t meddelar närmare bestämmelser rörande bl. a. avgifterna för registrering och kungörande. Med stöd härav har Kungl. Maj:t i 5 § kungörelsen (1955: 187) om bankregistrets förande m. m. föreskrivit att avgiften för registrering och dess kungörande skall vara 50 kr. för ansökan om affärsbanks registrering och för ändring i firman samt 20 kr. för annan anmälan till eller anteckning i registret. I vissa särskilt angivna fall utgår inte registreringsavgift.

Stadgandet i 99 § SpL (99 § ändrad senast 1962: 234) är utformat i överensstämmelse med 194 § BL. Med stöd av förstnämnda lagrum har Kungl. Maj:t i 52 § kungörelsen (1955: 422) om sparbanker gett föreskrifter som svarar mot 163 § BL. De närmare reglerna om avgifterna finns i 62 § kungörelsen. Bestämmelserna innebär att avgifter för registrering och dess kungörande skall erläggas efter samma grunder och med samma belopp som gäller för affärsbankerna.

Enligt 1 § tredje stycket JkL äger lagen (1951: 308) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning på jordbrukets kreditkassor och deras riksorganisation, dvs. jordbrukskasseförbundet, om annat inte följer av bestämmelserna i JkL. Föreskriften i 99 § lagen om ekonomiska föreningar (99 § ändrad senast 1971: 603) att ansökan om förenings registrering och anmälan för registrering skall vara åtföljda av stadgade avgifter gäller sålunda också för jordbrukskasserörelsen. Med stöd av 91 § JkL (91 § ändrad senast 1968: 605), som svarar mot 194 § BL och 99 § SpL, har Kungl. Maj:t i 7 § kungörelsen (1969: 88) om föreningsregistret för jordbrukskasserörelsen fastställt avgifter för registrering och kungörande enligt vad som gäller för affärsbankerna och sparbankerna.

4.2 Bankinspektionens framställning

I skrivelsen den 5 juni 1972 till Kungl. Maj:t erinrar bankinspektionen om att för de svenska försäkringsbolagens del de särskilda registreringsavgifterna avskaffades år 1961 och att tidigare gällande skyldighet för utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse i Sverige att bestrida vissa kungörelsekostnader slopades år 1965. Avskaffandet av dessa avgifter motiverades med att de medförde extraarbete för försäkringsinspektionen och försäkringsbolagen och saknade nämnvärd betydelse för finansieringen av försäkringsinspektionens verksamhet. Åtgärden medförde inte någon kostnad för statsverket, eftersom försäkringsinspektionens tillsynsverksamhet över försäkringsbolagen också i fortsättningen kom att helt bestridas av bolagen genom de tillsynsbidrag som de har att erlægga. Bankinspektionen menar att motsvarande skäl som anfördes för slopandet av försäkringsbolagens registreringsavgifter kan åberopas för avskaffande av bankinstitutens registreringsavgifter. En sådan åtgärd skulle enligt bankinspektionen inte oväsentlig minska inspektionens kassa- och redovisningsarbete och därmed bidra till en önskvärd rationalisering av detta arbete. Bankinspektionen föreslår därför att bankinstitutens registreringsavgifter avskaffas.

Vid framställningen har fogats förslag till författningsändringar som föranleds av ett slopande av registreringsavgifterna.

4.3 Departementschefen

Enligt vad jag inhämtat uppgick de av bankinstitutet betalade registreringsavgifterna under budgetåret 1970/71 till ca 16 000 kr. och under budgetåret 1971/72 till ca 13 000 kr.

I likhet med bankinspektionen anser jag det vara mest rationellt att — efter mönster av vad som sedan länge gäller för försäkringsbolagen — låta bankinstitutens allmänna tillsynsbidrag täcka kostnaden för registreringar och kungöranden utan att särskilda avgifter tas ut. Jag tillstyrker därför bankinspektionens förslag.

Jag vill i detta sammanhang ta upp frågan om en ytterligare ändring som rör 163 § BL. I denna paragrafs första punkt föreskrivs att ansökan om registrering och anmälan för registrering skall inges eller i betalt brev med posten insändas till registreringsmyndigheten. I 189 § lagen (1944: 705) om aktiebolag (ändrad senast 1971: 591) fanns tidigare en föreskrift med motsvarande innehåll. I samband med förvaltningsrättsreformen år 1971 togs denna föreskrift bort. Det ansågs nämligen inte finnas behov av att i aktiebolagslagen ha kvar en bestämmelse i angivna hänseende vid sidan av de regler som tagits upp i 7 § förvaltningslagen (1971: 290); se prop. 1971: 30 del 2 s. 612. Motsvarande ändring gjordes i 99 § lagen om ekonomiska föreningar; se prop. 1971: 30 del 2 s.

614. Mot bakgrund av de skäl som föranledde ändringarna i 189 § aktiebolagslagen och 99 § lagen om ekonomiska föreningar förordar jag att föreskriften i 163 § första punkten BL utgår. Motsvarande föreskrift i 52 § sparbankskungörelsen bör också utgå.

Vad jag föreslagit i detta avsnitt föranleder att 163 § BL upphävs och att ändringar görs i 194 § BL, 99 § SpL och 91 § JkL. Enligt min mening behöver i JkL inte särskilt anges att 99 § lagen om ekonomiska föreningar i fortsättningen saknar betydelse i fråga om jordbrukskasserörelsen. Det anförda får vidare till följd att 5 § kungörelsen om bankregistrets förande m. m., 52 och 62 §§ sparbankskungörelsen samt 7 § kungörelsen om föreningsregistret för jordbrukskasserörelsen upphävs.

5 Hemställan

Under återropande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen

att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1955: 183) om bankrörelse,
2. lag om ändring i lagen (1955: 416) om sparbanker,
3. lag om ändring i lagen (1956: 216) om jordbrukskasserörelsen,
4. lag om ändring i lagen (1969: 732) om postbanken.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Margit Edström

